

Sumari

Pròleg.....	5
Introducció	9
1. El Tribunal del Cort i Veguer. Justícia, crims i criminals a la Lleida medieval	11
Introducció: avís per a navegants	11
Una societat violenta.....	11
El Tribunal del Cort i Veguer de Lleida.....	20
Entre la presó i la forca: turments i càstigs	24
Quan la medicina entrà al tribunal	33
Epíleg: per reconciliar-se amb l'edat mitjana	38
2. Setges, guerres, motins i destruccions	41
La Guerra Civil de Catalunya a Lleida (1464).....	41
La Guerra dels Segadors a Lleida: tres setges i tres batalles llegendàries per destrossar una ciutat (1642-1647).....	48
La Guerra de Successió: Lleida fou destruïda pe Felip V, el Borbó, en 1707	66
La Guerra del Francès (1808-1814)	85
Els motins de Consums a la Lleida del segle XIX (1865 i 1885) ...	102
La Guerra Civil de 1936-1939.....	111
3. Una visió femenina de la violència a Lleida a través dels temps....	129
Invisibles i no obstant criminals.....	129
Entorns de repressió i violència	146
No ho tenim resolt	151

4. Crims i execucions cèlebres.....	153
Teresa Guix, <i>la Masetà</i> (1838-1839)	153
La increïble resurrecció de Tomàs Balaguer (1848).....	168
Lleida 1858, la ciutat de la por	171
L'indult de Tomàs i Tiburcio Aznar (1891-1893).....	184
Tres crims en anys alegres (1920-1922).....	192
5. Les execucions al garrot del franquisme.....	209
Quaranta minuts de garrot (1941)	209
Marcel·lí Escuer (1951-1952)	222
El crim de l'escombraire enamorat (1952-1953)	235
Els crims de la torre Serrallera (1954-1956)	243
Francesc Cebolla Marcos, el Viejo (1956)	248
 Breu epíleg	 261
Bibliografia.....	263

Pròleg

Hi ha històries que només poden néixer amb un micròfon encès, quan algú seu davant teu amb un dossier ple d'anotacions, un entusiasme contagiós i aquella mirada que diu: “T’he portat un cas que no et creuràs.” Així va néixer Lleida Criminal.

Fa quatre anys, a Lleida vam crear Lleida24, la plataforma de pòdcasts germana d’UA1 Lleida Ràdio. Volíem un espai fet des d’aquí i per aquí: amb el nostre paisatge, les nostres veus i els nostres temes. Entre totes les seccions que la componien, una va créixer amb una força inesperada: Lleida Criminal, on ens endinsàvem en episodis foscos —i de vegades sorprenentment heroics— de la història de les nostres comarques. Era parlar de nosaltres en el passat, però amb el batec del present.

Aquest llibre que teniu a les mans és una mostra del que fèiem a la ràdio. Darrere de cada capítol hi ha hores de recerca, arxius remenats fins a la darrera fulla i una passió tossuda per explicar la història amb rigor, però també amb calidesa. La Xus, el Guillem, el Felip i el Quintí hi arriben sempre encantats, amb troballes inèdites i una paciència infinita per explicar el context necessari perquè l’oient —i ara el lector— no només entengui què va passar, sinó que hi entri dins, que ho visqui.

Amb cadascun dels quatre autors, el llibre desplega una manera diferent d’apropar-nos al passat: la Xus ens recorda la presència constant —i sovint invisible— de les dones en la crònica negra; el Guillem ens retorna a la Lleida medieval amb la precisió d’un investigador que ha dialogat anys amb pergamins; el Felip ens obre el segle XIX i inicis del XX amb una narrativa lúcida i plena de matisos; i el Quintí ens fa entendre guerres, setges i convulsions dins d’un paisatge històric molt més extens.

Les gravacions, gairebé sempre, segueixen un guió: un narrador que fila la història, una segona veu —o les que calguin— i un llenguatge oral i viu que defuig la morbositat fàcil. Aquí no hi ha *true crime* de consum ràpid. Aquí hi ha divulgació, respecte pels protagonistes —també pels que van errar— i una empatia profunda per l'oient. I sovint, amb la complicitat dels companys d'UA1, fins i tot hem fet petites teatralitzacions radiofòniques. Ells han prestat la veu —i l'ànima— per donar vida a escenes que podien haver passat. A tots, gràcies.

També vull agrair a Pagès Editors i a l'Institut d'Estudis Ilerdencs que comptessin amb nosaltres per a les dues darreres edicions (la vuitena i la novena) del festival El Segre de Negre. Vam explicar dos casos reals en directe, era la primera vegada que el festival acollia un pòdcast. Va ser gairebé un homenatge a tots els que, com nosaltres, creuen que la història té moltes maneres de ser explicada.

Sovint, davant dels fets que relatem, els meus *savis* —així els anomeno en el grup de WhatsApp que tenim creat *ad hoc*— deixen anar pel micròfon reflexions i paral·lelismes amb l'actualitat que ens recorden fins a quin punt, en molts aspectes, el gènere humà no ha evolucionat tant com ens agrada pensar. Aquesta capacitat de mirar el passat amb lucidesa, d'il·luminar-lo amb el present i de deixar que les dues mirades xoquin amb naturalitat, és una de les virtuts que fan que els pòdcasts siguin tan valorats per l'oient. I sí, també hi ha ironia, humor i alguna rialla inesperada, perquè riure'ns una mica de nosaltres —dels que vam ser i dels que som— és un dels camins més nets per entendre'ns millor i reconciliar-nos amb la nostra pròpia història. Una història tan rica i tan intensa que, de vegades, de tan terrible, sembla inventada. I els que signen aquest llibre no són els únics que l'han explicada: tantes persones sàvies han passat per Lleida Criminal que seria impossible esmentar-les a totes. Us animo que entreu a la pàgina web i escolteu alguns pòdcasts, si no ho heu fet ja. Però la Xus, el Guillem, el Felip i el Quintí són —i espero que ho continuïn sent— la columna vertebral d'una secció que, modestament, creiem que és la primera d'aquest tipus que es fa a Lleida.

La història de Lleida i de Ponent és tan rica com poc coneguda, i massa sovint queda en un segon pla. Si alguna cosa hem intentat amb Lleida24 —i ara amb aquest llibre— és contribuir, amb humilitat, a fer-la més visible i a donar veu a allò que som i d'on venim.

Jo, com a periodista que sempre ha sentit fascinació per la història, he après moltíssim de tots quatre. I també de la ciutat de Lleida i la seua demarcació, perquè cada episodi m'ha recordat fins a quin punt conèixer el passat és entendre el present. I, si m'ho permeteu, estimar-lo una mica més.

Us convido a entrar en aquest llibre com qui travessa la porta d'un antic arxiu: amb curiositat, amb respecte i amb ganes de descobrir. Perquè, al cap i a la fi, la història de Lleida —fins i tot la criminal— parla de nosaltres. Dels que van ser i dels que som.

Benvinguts, benvingudes... i bona lectura.

ROSA PEROY

Introducció

La violència, el crim i la maldat són intrínsecs a la condició humana. Qualsevol objectiu d'una persona o d'un grup determinat, mal encaminat, pot acabar amb un acte de violència contra el proïsme. La mort violenta sol ser un acte natural i habitual al llarg de la història. Si fem una anàlisi general dels processos històrics de canvi fins als nostres dies de la humanitat, haurem d'arribar a la conclusió que la majoria van ser originats després de molta violència i, per desgràcia, deixant darrere molts morts.

La historiografia s'ha mostrat sovint poc sensible a encarar aquest tema. Quan es parla de morts se sol fer des d'un punt de vista institucional o estatal, detallant el fet a grans trets, sense especificar-ne el nombre ni els seus noms, i, el pitjor, justificant-ho per raons ideològiques, religioses o socials.

Tanmateix, en aquest llibre els protagonistes són els morts, la majoria anònims, però importants per configurar la història de Lleida. El punt de partida és l'edat mitjana, conduïda per Guillem Roca. Hem decidit fer-ho així perquè és l'època en què es comencen a documentar els crims de Lleida regularment, bàsicament a través dels *Llibres de Crims* que es conserven a l'Arxiu Municipal de Lleida. Aquest conjunt de vuitanta volums, que van de 1308 a 1701, detalla els processos del Tribunal de Coltellades de la ciutat, format pel veguer (delegat jurídic del rei), els quatre paers i deu prohoms de la ciutat, el qual tenia el dret a administrar justícia a Lleida per votació entre ells. Les seves sentències eren inapelables i del seu radi d'acció s'excloïen els nobles i els eclesiàstics, que gaudien de privilegi.

L'anàlisi de diversos casos concrets duta a terme per Roca ens porta a entendre la societat medieval com una època en què la violència era quelcom més integrat a la quotidianitat. No ens hi podem aproximar amb la poruga escala de valors del segle XXI, els homes i les dones medievals no ho entendrien.

Al segon capítol, del qual soc l'autor, ens endinsarem en el coneixement dels grans *urbicidis* que ha patit Lleida durant l'època moderna i contemporània. Des del primer, esdevingut durant la Guerra Civil Catalana del segle xv, passant per la Guerra dels Segadors del xvii, la de Successió del xviii, la Guerra del Francès del xix i la darrera Guerra Civil del xx, Lleida ha estat teatre d'horror sense comparació a Catalunya i Espanya. En tots aquests conflictes, el nivell de destrucció material i humana de la ciutat ha estat tan important que podem parlar d'autèntiques catàstrofes i massacres humanes, inimaginables en el món occidental actual.

Al tercer capítol, Xus Llavero fa una anàlisi de la violència de gènere que han patit les dones al llarg del temps. Llavero estudia diversos casos, que van des de l'edat medieval a la contemporània, que tenen en comú la violència exercida pels homes contra les dones des de l'òptica de la superioritat física, moral i social. També descobreix la situació d'indefensió que han patit les dones davant qualsevol acusació sense fonament si aquesta partia dels homes i la supeditació a les seves decisions. Un capítol, sens dubte, que convida a la reflexió, sobretot perquè encara al segle xxi no s'ha tancat.

Finalment, el quart i cinquè capítols, elaborats per Felip Gallart, ens parlen dels crims i execucions cèlebres de l'edat contemporània a Lleida (segles xix i xx). A banda d'endinsar-nos en els casos concrets d'aquests delictes que han esdevingut els més coneguts de la ciutat, Gallart estudia i explica com era la societat d'aleshores i com s'ha administrat la justícia en temps on la democràcia actual era una quimera. El conjunt esdevé un fresc de l'època contemporània sense precedents en la historiografia de Lleida que captivarà el lector.

En definitiva, els quatre autors que subscriuim el llibre pretenem mostrar una imatge de conjunt i natural de la violència i del crim a Lleida al llarg de la seva història. Ens agradi o no, la part fosca de la condició humana continua present en la nostra societat i encarar-la sense embuts pot ajudar a comprendre-la.

QUINTÍ CASALS

El Tribunal del Cort i Veguer. Justícia, crims i criminals a la Lleida medieval

GUILLEM ROCA

Introducció: avís per a navegants

A les següents pàgines el lector hi trobarà nombrosos fragments de processos judicials medievals en forma de citacions textuais. Com és lògic, abans no s'escrivia com ara, que els ordinadors han homogeneïtzat els traços i tots, amb l'ajuda d'un processador de textos, escrivim igual i amb força correcció.

En temps medievals, els notaris i escrivans que van posar per escrit el desenvolupament de la investigació d'un crim —completament allunyats de la idea de normativització lingüística— utilitzaren tot tipus de paraules, contraccions i abreviatures que avui ens són estranyíssimes. A més, la documentació judicial trasllada sobre el paper moltes expressions col·loquials pròpies del llenguatge oral, algunes en idiomes diferents del català, que són molt difícils d'entendre. De fet, tot i existir una norma més o menys comuna, entre els mateixos escrivans distingim canvis en l'ús de determinades paraules i abreviatures. Pensem que llavors la lectura dels textos estava limitada a una elit alfabetitzada, que coneixia i usava quotidianament tots aquests codis, i no els era estrany llegir abreviatures i intuir què volien dir.

Per això, atès que aquesta és una obra de caràcter eminentment divulgatiu, s'ha optat per adaptar les citacions d'aquest capítol al català actual, prioritzant la lectura àgil del text i substituint tots aquells elements que podien entorpir la comprensió.

Una societat violenta

Pels volts de 1445 l'humanista italià Lorenzo Valla va escriure que: “No hi ha gairebé cap lleidatà, com passa a tot Catalunya, que, per les discòrdies internes i les que hi ha entre particulars, no tingui armes a casa seva,

almenys espasa, llança, punyal i escut; i no només a casa sinó també a la cintura i fins i tot a les mans”¹ (LÓPEZ 2002, 186). Una disputa innocent escalava ràpidament fins a convertir-se en una baralla tumultuosa que podia enquistar-se. La societat medieval, travessada per llaços de familiaritat i amistat, tenia un sentiment col·lectiu fortíssim i allò que li passava a una persona afectava, inevitablement, tota la comunitat.

Per dissoldre les baralles constants i les seves terribles conseqüències, la Paeria va obligar a tenir als portals de les cases una barra amb un ganxo de ferro a la punta. Havia de servir per separar, des d’una distància prudencial, els “barallants” —com diu el document.² Amb això també es volien evitar danys col·laterals, els que intervenien per pacificar les batusses també acabaven rebent algun cop d’espasa o ganivet. El 1390 li va passar al pobre Pere Torrent en mediar en una baralla al Portal de l’Assoc. Les cures del cirurgià Pere Roger no el van poder salvar d’una ferida terrible a causa de la qual “els budells li exien”.³

Lleida no era més violenta que altres ciutats del Principat o de la resta d’Europa, però de la nostra en tenim un bon grapat de casos, conservats a l’Arxiu Municipal de Lleida, que ens ho podrien fer pensar. Em refereixo als anomenats *Llibres de Crims*, vuitanta volums de processos judicials que abracen des de l’edat mitjana fins a la moderna. En llegir-los hom pot tenir la impressió que la societat lleidatana era de sang més calenta, però això, simplement, es deu a una major abundància de fonts.

Escollir un crim per introduir aquest capítol és una tasca difícil. Hi ha molts casos sòrdids que, tot i la distància temporal que ens separa dels seus protagonistes, tenen la capacitat de remoure’ns per dins. Inicialment, vaig pensar en decantar-me per un cas de finals del segle XIV en què s’explica una baralla ocorreguda a la plaça de l’Herbasseria. A inicis de setembre de 1377 els veïns van avisar al cort i veguer i als paers perquè hi havia dos homes que s’esbatussaven “en lo lloc on se acostuma aquí a tenir taulells per a jugar amb daus”.⁴ Era un carreró a prop de l’actual plaça de la Paeria freqüentat

1. La traducció del castellà és meua.
2. Arxiu Municipal de Lleida (AML). *Llibre d’Actes del Consell General*, 1402-1403, reg. 404, f. 89r-v.
3. AML. *Llibre de Crims*, reg. 794, f. 15r.
4. AML. *Llibre de Crims*, reg. 779, f. 35r.

per jugadors empedreïts i on també es guardaven els farratges del comú. Les pèrdues mal païdes sovint derivaven en baralles. Quan van saber que s'havia produït una trifulga les autoritats van acostar-s'hi ràpidament acompanyats dels saigs, els oficials a les seves ordres. En arribar-hi van trobar un escenari dantesc, entre les restes de la brega hi havia una mà esquerra amputada, que van recollir dins un cabasset. Els testimonis, altres jugadors, van explicar-los que en Rodrigo Álvarez i en Pascual Sánchez, ambdós forasters, jugaven tranquil·lament fins que en Pascual va perdre els diners i els estreps i, indignat, va llençar taulell i daus per terra. Rodrigo, enrabiad davant la reacció del rival, va etzibar-li: “Oh villano fill de puta! Per una vez que ha perdido ·III· malles⁵ ha llançat los daus!” La resposta d'en Pascual, que tenia tan mal perdre com geni, no es va fer esperar, va treure el ganivet i es va llençar damunt del contrincant. No va ser prou àgil, Rodrigo, que també anava armat, va aconseguir tallar-li la mà amb una escomesa destra i, mentre el puny rodolava pel mig del carrer, tots dos van arrencar a córrer l'un darrere l'altre. Finalment, els van localitzar. Pascual era a l'hospital del Sant Esperit, on rebia els primers auxilis, i Rodrigo estava amagat al monestir del Carme.

Tot i l'estranyesa del cas, no ha estat ni de bon tros el crim que més m'ha impactat. En l'exercici de recordar casos per a aquesta introducció he acabat evocant el brutal assassinat de Francesca de Fillac, que, l'any 2018, vam estudiar amb Iolanda Enjuanes, directora de l'Arxiu Municipal de Lleida.

A mitja tarda d'un dia de juliol de 1368, la serventa Maria Cabrer va pujar les escales de la casa dels seus senyors a la costa de Sant Joan. El matrimoni que la tenia contractada havia sortit i, a mig camí, amb un peu a cada esgló, “se li esgarriaren tots els cabells del cos”.⁶ Era una premonició que a dalt, a la cambra del capdamunt de les escales, hi havia passat quelcom terrible. Uns minuts abans havia topat amb el senyor, el notari Francesc de Fillac, anant carrer avall i fent girar la clau de casa amb el dit de la mà. “Agafa la clau i guarda bé la casa” —va dir-li mentre ella anava amunt, carregada amb el pa que acabava de fer coure al forn de la plaça. “On és madona?” —va preguntar a Francesc abans que desaparegués pels encontorns del carrer Major. Segons ell, Francesca havia sortit amb la mantellina ves a

5. *Diccionari Català, Valencià i Balear* (DCVB): “Moneda ínfima, de valor de mig diner”, <<https://dcvb.iec.cat/>>.

6. AML. *Llibre de Crims*, reg. 793, f. 17r-85v.

saber on, però a les escales va assaltar-la aquell pressentiment esborronador perquè sabia que el matrimoni feia aigües. Ell s'havia buscat una amant, una vídua anomenada Clara amb qui passava els dies i les nits a la cambra de l'escriptori mentre Francesca lamentava la seva dissort i cuidava les filles. Les dues dones, obligades a compartir mascle i casa, s'esgratinyaven contínuament. Clara vivia, gràcies a la riquesa de l'amant, en una casa veïna que es comunicava amb la principal per un forat del jardí. Tot i ser il·lícita, la relació era coneguda per tot el veïnat, i durant el dia, a través de les finestres de la casa principal, els veïns veïen Clara movent-se desimboltament per cambres i habitacions.

Francesc de Fillac era un personatge rellevant de la ciutat. Pertanyia a la minoria lletrada del seu temps i tenia un càrrec important dins la societat medieval, era notari. Com a tal actuava com a dipositari de la fe pública, la seva signatura sobre un document validava el contingut conforme a les lleis i el convertia en vinculant per a totes les parts. Per les seves mans passaven tot tipus d'escriptures: contractes, testaments, donacions...

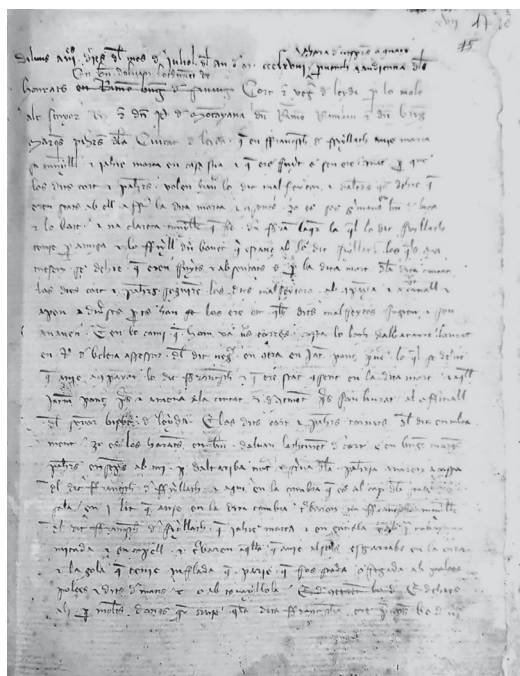

FIGURA 1. Inici del procés de l'assassinat de Francesca de Fillac. Fotografia: Guillem Roca.

L'autoritat dels notaris emanava directament del rei i eren juristes experts obligats a superar un examen davant les autoritats públiques per poder exercir. A més, a través d'alguns testimonis sabem que Francesc havia viatjat a Mallorca i a la Vall d'Aran per exercir-hi, per tant es tractava d'un notari general, de nomenament reial i amb capacitat per actuar a diversos territoris de la Corona.

Tornem a la serventa que, aquella tarda de juliol, continuava esgarrifada al mig de l'escala que pujava a la planta noble. Des d'allà recordava

tot el que havia passat aquella tarda i s'imaginava premonitòriament allò que l'esperava al capdamunt de l'escala.

Havent dinat, Francesc va proposar a la seva dona anar a fer la migdiada junts. Ella va riure sorpresa, no entenia què li devia passar pel cap a aquell home que l'havia rebutjat tantes vegades. Sense poder negar-s'hi va accedir a contracor i es va disposar a arreglar l'habitació, “endreçà lo seu llit, agranà⁷ i regà la cambra”. Probablement, des que va tornar de Mallorca que no havien dormit junts, llavors va jeure-hi dues o tres vegades i Francesca sospitava —així ho havia confessat a Maria— que, de resultes, s'havia quedat embarassada. Feia dies que tenia nàusees i no menjava gaire. Mentre els senyors eren al llit, la serventa va sortir a fer uns encàrrecs i, en tornar, Francesc, que ja s'havia llevat, va manar-li que portés la pasta de pa al forn. “I la senyora?” —va preguntar estranyada perquè sempre era Francesca qui li ho manava. “No facis soroll que encara dorm” —va respondre el marit, que semblava voler que sortís de casa com més aviat millor. Encara va demanar-li que, des de l'exterior, tanqués la porta de casa amb clau i se l'endugués al forn. Així ningú podia entrar ni sortir, ningú podia destorbar...

Al forn, un vailet del barri va venir a cercar-la per demanar-li la clau. Quan passà per davant de la casa de la costa de Sant Joan, Francesc va cridar-lo des del terrat porxat on s'entretenia tocant el llaüt al costat del seu aprenent, en Bouet, que l'acompanyava amb el rabeu.⁸ Quan el jove, que tenia entre deu i onze anys, va posar la clau al pany “se li van esgarrifar tots els cabells i no va poder obrir la porta de tanta por com tenia”. Un altre noi que passava per allà va ajudar-lo i, en pic la porta fou oberta, Francesc va marxar carrer avall.

Maria pensava en això i moltes altres coses mentre esperava que el calfred de l'espina li passés i pogués recórrer els últims esglaons. Finalment, va reunir el coratge suficient per arribar al capdamunt de les escales. El silenci de la sala era esborronador. La mestressa no va respondre quan va picar a la porta de l'habitació. En obrir la porta el silenci es va fer més monstruós, més pesat, i va veure Francesca estirada al llit, semblava adormida,

7. DCVB: “Netejar amb una granera (escombra)”.

8. DCVB: “Mena de violí de tres cordes”.

tombada panxa enlaire amb els braços estirats al costat del cos —“veié que ella jeia en lo llit, vestida, amb les mans esteses per l’espona⁹”.

La notícia de l’assassinat va córrer com un llamp per tot el veïnat. Una multitud es va apoderar del carrer i diversos amics i curiosos van pujar escales amunt per veure el cadàver. “Encara és calenta!” —diuen que deia la mare d’en Francesc, una de les primeres d’arribar.

Qui n’havia estat el culpable? Tothom apuntà en la mateixa direcció ja que en Francesc de Fillac va desaparèixer i les veïnes de la costa de Sant Joan van veure Clara amb una de les filles del matrimoni caminant apressadament cap al portal de Sant Martí. Ràpidament, el cort i veguer i els paers van organitzar partides d’homes a peu i a cavall per trobar-los, escorcollaren l’horta i els marges del Segre perquè deien que els havien vist per la vora del riu, al camí d’Alcarràs.

Al capvespre les autoritats van retornar a la casa de la costa de Sant Joan. Berenguer Dolvan, lloctinent del cort i veguer, i el paer Berenguer Marqués van pujar les escales acompanyats del notari de la Paeria, encarregat de posar-ho tot per escrit. Ningú no havia tocat res. El cadàver encara reposava al llit de l’habitació que hi havia a tocar de les escales, vestit amb una gonella, un tabard de dos colors i un capell.

Trobaren na Francesca, muller del dit Francesc de Fillac, que jeia morta [...] i trobaren aquella que havia algunes esgarrapades en la cara i la gola, que tenia inflada, que semblava que fos estada ofegada amb polzes i dits de mans i/o amb tovallola.

En analitzar el cadàver les autoritats van descobrir unes marques blaves al coll de la víctima, evidència del mètode utilitzat per assassinar-la, l’asfíxia. També van trobar esgarrapades a la cara i a la gola, proves que indicaven que no havia estat una feina fàcil, s’havia defensat amb dents i ungles. Acabada l’anàlisi van permetre a familiars i amics enterrar el cos.

Un crim tan vil es mereixia una actuació ràpida. Les primeres detencions no es van fer esperar i poc després tres persones van enfilear el desnivell que portava fins al Palau de Cervera, la presó municipal des de finals del segle XIII. No eren els responsables directes del crim, aquells ves a saber on eren, però bé s’havia d’engarjolar algú després de tot l’enrenou.

9. DCVB: “Cadascun dels dos costats del llit”.

Amb la col·laboració d'UA1 ràdio

© del text: Quintí Casals, Felip Gallart, Maria Jesús Llaveró i Guillem Roca, 2026

© del pròleg: Rosa Peroy, 2026

© de la fotografia de la coberta: UCLA films & Television Archive, 2026

© de les fotografies: els autors respectius, 2026

© d'aquesta edició: Pagès editors, S L, 2026

Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida

www.pageseditors.cat

editorial@pageseditors.cat

Primera edició: abril de 2026

ISBN: 978-84-1303-714-1

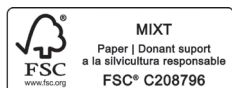
DL: L 294-2026

Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, S L

www.bobala.cat

◀ imprès a lleida ▶

Paper certificat pel Forest Stewardship Council®

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.